

A KATOLICIZMUS ÚTJA

A katolicizmust, mint élő és ható erőt, különösen a nyugati civilizáció országaiban, a nemzetközi események mindinkább előtérbe helyezik. Benne is, mint minden, az emberi társadalommal élő kapcsolatot tartó intézményben, korunk mély átalakulásai egymással küzdő folyamatokban tükröződnek.

A társadalmi és nemzetiségi ellentétek mai kiéleződése olyan helyzet elé állította a katolikus egyházat, ami kétezeréves diplomáciai gyakorlatát is erős próbára teszi. A hatalmi csúcok kizárólagossági politikája, a társadalmi aránytalanságok mai vészterhes fokán, leszámolásra készül az emberiség minden szabad erejével. Tűzzelvassal jön és minden intézménytől, a behódoláson túl, hódító törekvéseivel való lényeges egybeforrást követel. Aki mérsékelni igyekszik, annak épp úgy megsemmisítésére tör, mint aki elleneszegetül.

Önmagát tagadná meg a katolicizmus, ha a fasizmus mind szűkebb érdekkörébe zárná magát, mikor létértelmét az egyetemesség adja. Viszont az egyetemesség szelleme sehogyan sem fér össze a faji kizárólagossággal s ezért sorolja a Schwarze Korps, az S. A. hivatalos lapja, egyéb „felforgató törekvésekkel“ egy táborba az egyházat, amely hisz „egy univerzalista nemzetközösségben, egy humanitásban, ami uralja a fajokat.“

Németországban legizőbb a gyújtó a készülő világégésnek; a harcot is legszenvedőbben a német egyház állja. A püspökök és a parlamenti katolikus csoport, a centrum, még bizalmat szavazott Hitlernek az első Reichstag ülésén és Hitler is sietett kijelenteni, hogy „a nemzeti kormány a két keresztény hitvallásban nemzetiségünk fennmaradásának két legfontosabb tényezőjét látja.“

A német katolicizmus, példás szervezetsége következtében, nagy erőt képviselt és az új kormánzatnak előbb másokkal kellett végeznie. A katolikus üldözések sorozata azonban nem sokat várta magára és a Vatikán meg a püspöki kar már hiába igyekszik felajánlani támogatását bizonyos „közös ellenséggel“ szemben, a hitlerizmus már elég erős ahhoz, hogy egymásután rázza le szövetségeseit, amelyek csak közös engedmények alapján képzelték el az együttműködést.

A vezető katolikus körök próbálkozásai a megegyezésre meghiusulnak és marad a katolikus tömegek önvédelmi frontja. A keresztényi türebből nemsokára az egyház szervezett ellenállása lesz és az 1937 március 14-én kelt s az Osservatore Romanóban március 23-án közzé tett enciklika a németországi kormányzat szőszegéséről már titkos küldöncök útján jut el a legutolsó németországi plébániára is, mielőtt a Gestapo neszt vehette volna.

A hatóságok, feleletül, az ugynevezett „politikai katolicizmus“ kiirtását tűzik ki feladatukul s a hajsza elől az egyház társadalmi megnyilvánulásai mind burkoltabb formát vesznek.

„Ha minden Úrangyalára-csendítést politikai katolicizmusnak minősítenek, akkor harangjaink annál élesebben fognak zúgni és fogják jogukat követelni a nyilvános életben“ — írja Rómából Mucker-

mann német jezsuita páter, miután odahaza sorozatos merényleteket kíséreltek meg ellene.

Több középeurópai állam katolicizmusában viszont a feudális érdekek igen sokszor kerékkötőjévé válnak minden haladó gondolatnak.

A kiváltságokban elpuhult formalizmus azonban sehol sem volt oly erős, mint a spanyol egyházban, amelynek évszázados nyugalmát a legutóbbi évekig semmi sem bolygatta meg. Érthető, hogy a felkelők nagy erkölcsi és anyagi tartalékja lett, kivéve a népével szoros egységben élő baszk egyházat, amely maga is kisebbségi szerepet töltött be a spanyol egyházon belül. A nyugati haladószellemű katolicizmus megrendülten nézte a tömegek szociális és nemzetiségi érdekeit felkaroló baszk egyház tragédiáját, de tiltakozó szavát elnyomta a tervszerű propaganda, amely a spanyol uralkodó egyház kétségkívül megrendítő véresvesztéseiből, az egyházi emlékművek pusztulásából világszerte érveket kovácsolt minden haladó gondolat ellen.

A Blackfriars, az angol dominikánusok lapja, igyekszik tiszta hangot megütni e kérdésben:

„Minden katolikus rokonszenvvel kíséri a spanyol katolikusokat. De hamis dolog és mélységesen nem keresztény ezért a felkelők mellé állni és megtagadni a rokonszenvet azoktól, akik ellenállnak és úgy gondolják — joggal — hogy vad reakciós kényuralommal állnak szemben.“

Daniel Rops, a neves francia katolikus író az Esprit c. folyóiratban írta:

„Eljött az óra, hogy kérdezze meg a keresztény lelkiismeret önmagától, hogy Krisztus római egyháza megtarthatja-e függetlenségét és szabadságát az új imperialista Rómával szemben.“

Nem véletlen, hogy éppen Franciaországban tört meg a merev szembenállás és a tömegek leghamarabb ott készítették elő az egyházat kedvező színvallásra.

Ma a francia katolikus egyház vezető elvei s a kölcsönös társadalmi józanság odavezetett, hogy az egyház az ország belső és külső békéje érdekében megtalálta a közös utat a Népfront kormányával.

„Lényegileg az anyag megelőzi ugyan a szellemet, de nem áll fölötte“, hirdették balfelől, közös platformot keresve a szociális elméletben is. Viszont a katolikusok részéről Fessard atya fogalmazta meg a választ az Études-ben, hogy „súlyos kötelesség hárul mindnyájunk lelkiismeretére, az, hogy elhatározóan segítsünk a szorongató gazdasági kérdés megoldásában. Az általános szenvedés első sorba helyezi és megszentelt jelleget ad neki.“

Ezek után már nem késhetett a munkás sorokból jövő „kinyújtott kéz“ politikája, azok részéről éppen, akik ellen az egyház nap, mint nap keresztes hadjáratot hirdet. Muckermann páter úgy emlegeti ezt, mint az „új esztendő csodáját“:

. . . „Azt látjuk, — írja, — hogy ugyanazok az emberek, akik ezt a harcot (t. i. az egyház ellen) szítják és irányítják az egész

világon (?), kinyújtják kezüket, hogy testvérként köszöntsék a katolikusokat . . . Természetesen minden táborban vannak egyesek, akik ezt a kéznyújtást képmutatóan, taktikailag és tisztán politikailag fogják fel, de vannak mások, akik becsületesen gondolják és lelki szükségéből teszik.“

A katolicizmusnak akarva, nem akarva csak egy útja lehet: a békéé és a lelkiismereti szabadságé.

„Ott tartunk már — írja ugyancsak P. Muckermann — hogyha emberméltóságról és emberi szabadságról beszélünk, a következő mondatokban a katolikus Egyházat kell említenünk.“

Bányai László

Éjszakák szélén

Az élmények, érzések s álomlátások sokaságát jelentette számomra a pusztá, a benne élő emberek s a bujkáló mesék, melyek megtörtént valóságában mindenki hitt s én is hittem.

Ott álltam este az emberek között a ház előtt, ahol munka után gyülekezni szoktunk és hallgatóztam. Megfigyeltem az emberek beszédjét, az arcuk redőinek rebbenését, ha nevettek, vagy pipára gyújtottak sötétben.

A béresek között sok embernek arcát hasonlónak láttam apám álmostekintetű jobbágy arcához, hangjukban, beszédközben dörömbölő éneket éreztem, mintha apám dalolna. Talán azért volt ez, mert bár nem voltam több 15 évesnél, sok ezer barázda húzta le a bokámat, sok fekete éjszakát, hajnalt és fekete kenyeret láttam. A szemem sötétjén álmok gyülekeztek s bolond érzéseket kavartak bennem.

Megtörtént, hogy a szűkre szabott éjszakákon felébredtem az istállóban, ahol aludtam s elmentem a tanyán túl elterülő mocsárhoz csudát nézni. A titkos sejtések alakjai ott születtek meg a szemem előtt: Láttam a nagy barna felhők csapatát, melyek mint óriás fekete táltos lovak itták a tó vizét s megrázták csillagseregből szőtt gyémántos csótárjukat a homlokukon, két lábon ágaskodva hajoltak a száztorkú éjjinádas fölé.

Máskor szorongó imádságos kedvvel gyertyát gyújtottam az erdőben. A pislá fényt szél fűtta el s engem egy topolyfa haza kergetett. Tudtam, hogy nem szabad előtte megállnom, mert ha rálép a hátamra, púpos ember lesz belőlem . . .

Különben az éjszaka árnyai nem voltak félelmesek. Volt közöttük olyan is, amely hazáig kísért, de ha felé mentem, hogy beszélgetést kezdjek vele, eldobta szűrét és eltűnt, talán a föld alá. Ilyenkor úgy éreztem, hogy a sötét árnyékember mondott valamit s meg is értettem. Idejében meggyorsítottam lépéseim. A hátam mögött recsegő gallyakon, vagy az út közepén roskadó sze-